

Отримано: 7 березня 2018 р.

Прорецензовано: 12 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: kovalrostyslav@gmail.com

tyravska@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/1-190-192

Коваль Р. С., Тиравська О. І. Найменування професій у реабілітації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 1, березень. С. 190–192.

УДК: 81'373.237:615.825

**Коваль Ростислав Семенович,
Тиравська Оксана Іванівна,***Львівський державний університет фізичної культури, м. Львів***НАЙМЕНУВАННЯ ПРОФЕСІЙ У РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Львівський державний університет фізичної культури, Львів. У статті розглянуто особливості утворення термінів для найменування професій у реабілітації на матеріалі французької та української мов. У французькій мові творення назв професій галузі відбувається за допомогою суфіксів -iste, -ien, -eur, -iatre та -ier; терміноелементів -logie та -thérapeute. В українській мові продуктивним є терміноелементи -лог та -терапевт, суфікси -ист / -іст, -атр.

Ключові слова: реабілітація, професія, термін, найменування, французька мова, українська мова.

**Коваль Ростислав Семенович,
Тиравська Оксана Іванівна,***Львовский государственный университет физической культуры, Львов***НАИМЕНОВАНИЯ ПРОФЕССИЙ В РЕАБИЛИТАЦИИ**

В статье рассмотрены особенности образования терминов для наименования профессий в реабилитации на материале французского и украинского языков. Во французском языке названия профессий отрасли образовано с помощью суффиксов -iste, -ien, -eur, -iatre и -ier; терминологических элементов -logie и -thérapeute. В украинском языке продуктивны терминологические элементы -лог и -терапевт, суффиксы -ист / -іст, -атр.

Ключевые слова: реабилитация, профессия, термин, наименование, французский язык, украинский язык.

**Koval Rostyslav,
Tyravska Oksana,***Lviv State University of Physical Culture, Lviv***DENOMINATIONS OF PROFESSIONS IN REHABILITATION**

In Europe and the world, health rehabilitation is developing in the form of adaptive physical education and physiotherapy, while in Ukraine the term «physical rehabilitation», which has been introduced by the World Health Organization, is used. However, today the term «physical therapy» is being actively used instead of «physical rehabilitation». Because of the war in the eastern Ukraine, the number of injured and wounded people is growing every day. In the process of rehabilitation of the patient many relevant specialists in medicine, rehabilitation and other industries are involved. The professions in rehabilitation in French and Ukrainian languages have been subject of our analysis, and the object – the modes of terms formation. The results of the study made it possible to establish that in French, the terms for denoting the rehabilitation professions are formed with the suffixes -iste, -ien, -eur, -iatre and -ier; term component -logie and term component -thérapeute. In Ukrainian, the most productive are the term component -лог, suffixes -ист / -іст, -атр, as well as the term component -терапевт.

Key words: rehabilitation; profession; term; name; French; Ukrainian.

Вступ. Якісне оновлення системи вищої освіти підвищує вимоги з боку суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / фізичних терапевтів, котрі повинні вміти розробляти і впроваджувати систему дієвої просвіти населення щодо активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя, підняття престижу здоров'я людини; використовувати традиційні і нетрадиційні методи відновлення здоров'я; залучати громадян до активних занять фізичною культурою для підвищення рівня рухової активності до оптимальних показників з метою відновлення та збереження здоров'я і продовження активного довголіття [1]. Погоджуємося з тезою зі статті «La réadaptation» авторів Maurice Blouin та Luz Elvira Vallejo Echeverri: «Жодна професія не може претендувати на те, що вона охопила усі необхідні знання з метою повної та вичерпної реалізації оцінок, втручань та управління реабілітаційним процесом... Ось чому мультидисциплінарний підхід, що залучає фахівців, наділених можливістю рівнозначної оцінки і втручання, є важливим для повної та комплексної реабілітації» [9]. Тому аналіз термінів для найменування професій у реабілітації на прикладі французької та української мов видається актуальним та потрібним.

Аналіз досліджень і публікацій. Матеріалом для дослідження слугували терміни для найменування професій, зафіксовані у наступних роботах: «Lexique et manuel Anglais-Français pour la Rééducation et la Réadaptation» (1990); «Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation» (2007); «Dictionnaire du handicap» (2011); «Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія для студентів спеціальностей «Фізична реабілітація», «Фізична культура»» (2002); «Тлумачний словник термінів і словосполучень фізичної реабілітації» (2002); «Медицина реабілітації: сучасні стандарти, тести, шкали та критерії ефективності. Низькоінтенсивна резонансна фізіотерапія і її застосування в реабілітаційній медицині» (2007); «Физическая реабилитация. Лечебная физическая культура. Кинезитерапия: учебный словарь-справочник» (2010); «Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації» (2010); «Основні поняття й терміни здоров'язбереження та фізичної реабілітації в системі освіти» (2011).

Постановка проблеми. Отож, назви за фахом – назви, що є професійною характеристикою людини і входять у словотвірну категорію назв виконавців дії [8, с. 394]. Назви виконавців дії, агенти – одна з категорій назв діячів на означення осіб за родом діяльності, фахом, заняттям [8, с. 391]. Вони утворюються афіксацією, субстантивацією, осново- та словоскладанням, а також абрєвіацією [8, с. 392]. Inès Kramers-de Quervain та Otto Knüsel у статті «Une spécialité “allround” à l'ère centre de la réadaptation globale» пишуть: «Фізична терапія та реабілітація є повноцінною медичною спеціальністю, яка характеризується значною мультидисциплінарністю та професійними взаємозв'язками на різних рівнях... Спеціаліст галузі займається діагностикою, попередженням, лікуванням і реабілітаційним супроводом пацієнтів будь-якого віку, уражених розладами, що спричинюють втрату працездатності і є носіями коморбідності» [12]. На підставі цього робимо висновок, що у процес реабілітації пацієнта залучаються багато відповідних фахівців з медицини, реабілітації та інших галузей. Власне, терміни для їх найменування у французькій та українській мовах є об'єктом нашого аналізу, а предметом – способи термінотворення.

Виклад основного матеріалу. Проведене дослідження термінів, дібраних з праць [2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 13], показує, що у французькій мові продуктивними є: 1) суфікс *-iste* – «dentiste» (m, f); «endoscopiste» (m, f); «épihésiste» (m); «généraliste» (m, f); «hygiéniste» (m, f); «immunologiste» (m, f); «nutritionniste» (m, f); «oculariste» (m); «orthésiste» (m); «orthopédiste» (m, f); «orthophoniste» (m, f); «orthoptiste» (m, f); «prothésiste» (m, f); «sérologiste» (m, f); «urgentiste» (m, f); 2) суфікс *-ien* – «chirurgien, -ne» (m, f); «clinicien, -ne» (m, f); «généticien, -ne» (m, f); «technicien, -ne» (m, f); 3) суфікс *-eur* – «appareilleur» (m); «masseur, -se» (m, f); «réanimateur, -trice» (m, f); «rééducateur, -trice» (m, f); 4) суфікси *-iatre* та *-ier*: «ambulancier, -ière» (m, f); «brancardier» (m); «infirmier, -ère» (m, f); «pédiatre» (m, f); «physiatre» (m, f); «podiatre» (m, f); 5) терміноелемент грецького походження *-logue* – «audiologue» (m, f); «balnéologue» (m, f); «cardiologue» (m, f); «épileptologue» (m, f); «kinésologue» (m, f); «néphrologue» (m, f); «phlébologue» (m, f); «podologue» (m, f); «postérologue» (m); «psychologue» (m, f); «récréologue» (m, f); «sexologue» (m, f); «sophrologue» (m, f); «toxicologue» (m, f); 6) терміноелемент грецького походження *-thérapeute* – «art-thérapeute» (m, f); «chimiothérapeute» (m, f); «ergothérapeute» (m, f); «hydrothérapeute» (m, f); «massothérapeute» (m, f); «musicothérapeute» (m, f); «physiothérapeute» (m, f); «phytothérapeute» (m, f); «psychothérapeute» (m, f); «radiothérapeute» (m); «sexothérapeute» (m, f); «vertébrothérapeute» (m, f).

Спостерегаємо випадки синонімічного вживання термінів із *-iste* / *-logue*: «allergologiste» (m, f) / «allergologue» (m, f); «dermatologiste» (m, f) / «dermatologue» (m, f); «endocrinologiste» (m, f) / «endocrinologue» (m, f); «gérontologiste» (m) / «gérontologue» (m) / «gériatre» (m); «gynécologiste» (m, f) / «gynécologue» (m, f); «hématologiste» (m, f) / «hématologue» (m, f); «laryngologiste» (m, f) / «laryngologue» (m, f); «neurologiste» (m, f) / «neurologue» (m, f); «ophtalmologiste» (m, f) / «ophtalmologue» (m, f); «physiologiste» (m, f) / «physiologue» (m, f); «radiologiste» (m, f) / «radiologue» (m, f) / «radiographe» (m, f); «rhumatologiste» (m, f) / «rhumatologue» (m, f); «stomatologiste» (m, f) / «stomatologue» (m, f); «toxicologiste» (m, f) / «toxicologue» (m, f); «traumatologiste» (m, f) / «traumatologue» (m, f); «urologiste» (m, f) / «urologue» (m, f), а також синонімію серед «anesthésiologiste» (m, f) / «anesthésiste» (m, f); «chiropracteur, -trice» (m, f) / «chiropraticien, -ne» (m, f); «diététiste» (m, f) / «diététicien, -ne» (m, f); «kinésiste» (m, f) / «kinésithérapeute» (m, f); «phrissologue» (m) / «phtisiologue» (m, f); «rebouteur» (m, f) / «rebouteux, -se» (m, f); «sexologue» (m, f) / «sexothérapeute» (m, f). Синонімію спричинює також утворення назв професій від різних основ: «généraliste» (m, f) / «omnipraticien, -ne» (m, f) / «thérapeute» (m, f); «oncologue» (m, f) / «cancérologue» (m, f); «otologiste» (m, f) / «auriste» (m, f) та вживання діалектизмів: «pneumologue» (m) / «inhalothérapeute» (m, f) (термін використовується в Канаді). Частина термінів утворена способом осново- та словоскладання, а також за допомогою словосполучень: «aide-ménagère» (f); «aide-soignante» (f); «anesthésiste-réanimateur» (m, f); «assistant, -e (m, f) de service social»; «assistant, -e (m, f) technique médical, -e»; «assistant-senior» (m); «audioprothésiste» (m, f); «chirurgien-orthopédiste» (m); «conseiller (m) d'orientation»; «médecin (m) pour grands brûlés»; «éducateur (m) physique»; «gastroentérologue» (m, f); «manipulateur, -trice (m, f) en électroradiologie médicale» / «radiographe» (m, f); «masseur-kinésithérapeute» (m); «moniteur, -trice (m, f) de sport»; «moniteur, -trice (m, f) en réadaptation»; «moniteur-éducateur» (m); «neuropsychiatre» (m, f); «opticien-lunetier» (m); «orthopédagogue» (m, f); «orthésiste-prothésiste» (m, f); «orthoprothésiste» (m, f); «ostéopraticien» (m); «oto-rhinolaryngologiste» (m, f); «paramédical» (m); «podoorthésiste» (m, f); «psychoanalyste» (m, f); «psychomotricien» (m); «pédagogue (m) curatif»; «pédicure-podologue» (m, f); «pédopsychiatre» (m, f); «personnel (m) médical»; «personnel (m) de soins de santé»; «personnel (m) d'entretien»; «physicien (m) médical»; «préposé (m) aux bénéficiaires»; «professeur (m) d'éducation physique et sportive (EPS)»; «professeur (m) des Activités Physiques Adaptées (APA)»; «spécialiste (m, f) des déficiences»; «travailleur, -euse (m, f) social, -e»; «travailleur, -euse (m, f) social, -e en réadaptation». Окрему групу становлять терміни, створені за допомогою «médecin» (m): «médecin (m) climatothérapeute»; «médecin (m) conventionné»; «médecin (m) de catastrophe»; «médecin (m) de famille»; «médecin (m) de médecine physique et de réadaptation»; «médecin (m) de rééducation fonctionnelle»; «médecin (m) de santé publique»; «médecin (m) des armées / militaire / major»; «médecin (m) du sport»; «médecin (m) du travail»; «médecin (m) homéopathe»; «médecin (m) thermal»; «médecin (m) traitant».

Тепер розглянемо способи творення термінів для найменування професій в реабілітації в українській мові. Найбільш продуктивним є терміноелемент грецького походження у постпозиції *-log*, що використовується для позначення фахівців за професією (перша частина терміна вказує на конкретну науку): «алерголог»; «анестезіолог»; «аудіолог»; «бальнеолог»; «гематолог»; «геронтолог» / «гериатр»; «гінеколог»; «дерматолог»; «дефектолог»; «дієтолог»; «ендокринолог»; «епілептолог»; «імунолог»; «кардіолог»; «кінезіолог»; «комбустіолог»; «курортолог»; «мамолог»; «нарколог» / «токсиколог»; «невролог»; «нефролог»; «онколог»; «ортопедагог»; «отоларинголог»; «отолог»; «офтальмолог» / «окуліст»; «подолог»; «психолог»; «психоневролог»; «пульмонолог»; «реабілітолог»; «реаніматолог»; «ревматолог»; «рекреолог»; «рентгенолог» / «радіолог»; «сексолог» / «сексопатолог»; «серолог»; «софролог»; «стоматолог»; «сурдолог»; «травматолог»; «трансплантолог»; «уролог»; «фізіолог»; «флеболог». Також вживаються: 1) суфікси *-ист* та *-іст*, які утворюють терміни: «гігієніст»; «дантист»; «ендоскопіст»; «масажист»; «нутриціоніст»; «ортофоніст» / «логопед»; «протезист»; 2) суфікс *-атр*, який утворює терміни: «педіатр»; «подіатр»; «психіатр»; «фтизіатр»; 3) суфікс *ат-*, який утворює термін «гомеопат»; 4) терміноелемент грецького походження *-терапєвт*, який утворює терміни: «арттерапєвт»; «вертебротерапєвт»; «гідротерапєвт»; «єрготерапєвт» / «працєтерапєвт»; «кінезітерапєвт»; «кліматотерапєвт»; «музикотерапєвт»; «психотерапєвт»; «фізіотерапєвт» / «фі-

зичний терапевт»; «фітотерапевт»; «хіміотерапевт». Частина термінів утворена за допомогою осново- та словоскладання: «анестезіолог-реаніматолог»; «аудіопротезист»; «гастроентеролог»; «головний фахівець у галузі радіаційної фізики або технології медичного опромінення»; «дитячий психіатр»; «доглядальниця біля хворого»; «допоміжний медичний персонал в клініці»; «лікар-радіотерапевт»; «мануальний терапевт» / «хіропрактик»; «масажист і методист з лікувальної фізичної культури»; «наставник / тренер з фізичних вправ»; «нейропсихіатр»; «невропатолог»; «нейропсихолог»; «нейрофізіолог»; «ортопедагог»; «помічник людини похилого віку»; «парамедик»; «помічниця медсестри»; «працівник соціальної служби»; «психоаналітик»; «санітар медичного пункту»; «санітар швидкої допомоги»; «санітар-носії»; «соціальний працівник у сфері реабілітації»; «сурдопедагог»; «тифлопедагог»; «фахівець з психомоторики»; «хірург-ортопед».

Найменування професій у галузі реабілітації французької мови властиве застосування абrevіатур: «МК» / «*masseur-kinésithérapeute*» (m) – «масажист і фахівець з лікувальної фізичної культури»; «МСМК» / «*moniteur-cadre* (m) de *masso-kinésithérapie*» – «інструктор з кінезітерапії»; «МРР» / «*médecin* (m) *physique et réadaptation*» – «фахівець з фізичної реабілітації / фізіотерапевт / фізичний терапевт»; «АММ» / «*auxiliaire* (m) *médical masseur*» – «допоміжний медичний персонал (масажист)»; «АМС» / «*auxiliaire* (m) *médical en clinique*» – «допоміжний медичний персонал у клініці»; «АМК» / «*auxiliaire* (m) *médical kinésithérapeute*» – «допоміжний медичний персонал (кінезітерапевт)»; «АСQ» / «*aide-soignante* (f) *qualifiée*» – «кваліфікована доглядальниця»; «АVS» / «*auxiliaire* (m) de *vie scolaire*» – «помічник неповносправного учня» (супроводжує його у школі); «СDS» / «*cadre* (m) de *santé*» – «працівник медичної сфери»; «СЕСF» / «*conseiller* (m) en *économie sociale et familiale*» – «соціальний працівник, завдання котрого полягає у допомозі людям вирішувати проблеми їхнього повсякденного життя» (житло, харчування, здоров'я тощо); «ССК» / «*cadre* (m) de *santé kinésithérapeute*» – «працівник медичної сфери (кінезітерапевт)».

Зупинемося детальніше також на найменуваннях окремих професій галузі, які існують у Франції: «*aidant* (m) *familial*» – «помічник особи з інвалідністю»; «*assistant* (m) d'*éducation*» – «асистент / помічник учня з інвалідністю»; «*auxiliaire* (m) de *vie*» – «помічник особи з інвалідністю або особи похилого віку, яка потребує сторонньої допомоги, у їх повсякденних діях»; «*conseiller* (m) d'*orientation*» – «спеціаліст з шкільної та професійної орієнтації»; «*consultant* (m) en *réadaptation*» – «консультант з реадптації»; «*moniteur* (m) en *réadaptation*» – «асистент з реадптації»; «*moniteur-éducateur*» (m) – «асистент соціального педагога» (займається з важкими дітьми, підлітками або дорослими, з інвалідністю або залежністю); «*prélogue* (m) *curatif*» – «педагог, котрий займається з особами, що мають проблеми розвитку»; «*psychomotricien*» (m) – «фахівець з корекції психомоторних розладів»; «*technicien* (m) en *éducation spécialisée*» – «спеціаліст з питань спеціальної освіти»; «*technicien, -ne* (m, f) en *loisir*» – «спеціаліст з дозвілля» (підтримує особу для відновлення та інтеграції дозвілля в своєму середовищі в її спосіб життя). Додамо також, що існує доволі дискусійна професія «*aidant* (m) *sexuel*» / «помічник у здійсненні сексуального акту». У «*Dictionnaire du handicap*» зазначено, що «починаючи з 1990 років, у деяких країн (Нідерланди, Швейцарія, США, Ізраїль...), існують особи або служби зі сфери парамедицини чи проституції, які допомагають у здійсненні права на статеве життя осіб з інвалідністю, котрі не можуть мати його без сторонньої допомоги. Воно полягає у супроводі особи або пари у реалізації сексуального акту» [13, с. 33].

Висновки. Результати роботи свідчать про те, що для утворення найменувань професій галузі реабілітації у французькій мові активно використовуються суфікси *-iste*, *-ien*, *-eur*, *-iatre* та *-ier*; терміноелементи *-logie* та *-thérapeute*. Спостерігаємо синонімію термінів, утворених за допомогою *-iste* / *-logie*. В українській мові особливо продуктивним є терміноелемент *-лог*, який утворює більшість найменувань професій у галузі реабілітації та медицини загалом, суфікси *-ист* / *-ист*, *-атр*, *ат*, а також терміноелемент *-терапевт*. В обох мовах поширеним є осново- та словоскладання.

Література:

- Белікова Н. О. Організація практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності / Н. О. Белікова // Освітнологічний дискурс: електрон. наук. фах. вид. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К.: [б. в.], 2014. – №2 (6). – с. 13–22. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2014_2_4.
- Бойчук Т. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації: [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Т. Бойчук, М. Голубева, О. Левандовський [та ін.]. – Л.: ЗУКЦ, 2010. – 240 с.
- Дубогай О. Д. Основні поняття й терміни здоров'язбереження та фізичної реабілітації в системі освіти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Д. Дубогай, А. І. Альошина, В. Є. Лавренюк. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 296 с.
- Козырева О. В. Физическая реабилитация. Лечебная физическая культура. Кинезитерапия: учеб. слов.-справ. / О. В. Козырева, А. А. Иванов. – М.: Сов. спорт, 2010. – 278 с.
- Кравченко А. І. Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія для студентів спеціальностей «Фізична реабілітація», «Фізична культура». Навчальний посібник / А. І. Кравченко, Ю. О. Лянной, В. В. Купина. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. – 212 с.
- Лисенюк В. П. Медична реабілітація: сучасні стандарти, тести, шкали та критерії ефективності. Низькоінтенсивна резонансна фізіотерапія і її застосування в реабілітаційній медицині. Посібник / В. П. Лисенюк, І. З. Самосюк, Л. І. Фісенко та ін. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – 264 с.
- Мерзлікіна О. А. Тлумачний словник термінів і словосполучень фізичної реабілітації / Мерзлікіна О. А., Гузій О. В. – Л.: вид. ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 48 с.
- Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.: іл.
- Blouin M. La réadaptation / Maurice Blouin, Luz Elvira Vallejo Echeverri. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cirrie.buffalo.edu/encyclopedia/pdf/es/la_rehabilitation.pdf.
- De Godebout J. Lexique et manuel Anglais-Français pour la Rééducation et la Réadaptation. – Montpellier: Sauramps médical, 1990. – 229 p.
- Dufour M. Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation / Michel Dufour, Michel Gedda. – Paris: Maloine, 2007. – 582 p.
- Kramers-de Quervain I. Une spécialité «allround» à l'épicentre de la réadaptation globale / Inès Kramers-de Quervain, Otto Knüsel. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.reha-schweiz.ch/.../smf_Kramers_2012-01-333_f.pdf
- Zribi G. Dictionnaire du handicap. 7e édition / Gérard Zribi, Dominique Poupée-Fontaine. – Rennes: Presses de l'EHESP, 2011. – 349 p.